

LIITE 1. YLI 50 -VUOTIAIDEN HAKIJOIDEN OMAISHOIDON TUEN TARPEEN MÄÄRITYKSESSÄ APUNA KÄYTETTÄVÄT MITTARIT

Omaishoidon tuen myöntämisestä päättäminen perustuu aina hoidettavan ja hoitajan monipuoliseen ja yksilölliseen toimintakyvyn ja voimavarojen arviointiin. Yli 50-vuotiaiden hakijoiden omaishoidon tuen tarpeen määrittämisessä arvioinnin tukena käytetään sopivia mittareita, joita ovat muun muassa Rai Screener (CPS, ADLH, IADL, DRS, MAPLe, CAPs ja CHESS), MMSE ja MNA. Alla kuvataan lyhyesti kunkin mittarin sisältöä sekä mittareiden arvoja liittyen eri hoitoisuusluokkiin.

RAISCREENER

CPS-mittari on älyllisen toimintakyvyn arvioinnin mittari. CPS- mittarissa kognitiivista toimintakykyä arvioidaan neljän muuttujan suhteen:

- Lähimuisti
- Ymmärretyksi tuleminen
- Päätöksentekokyky
- Kyky syödä itse

Mittarin asteikko on 0-6. Mitä suurempi on arvo, sitä vaikeampi on älyllisen toimintakyvyn heikkeneminen.

ADLH-mittari on päivittäisen toimintakyvyn arviointiin käytettävä mittari. ADLH -mittarissa päivittäisiä toimintoja arvioidaan neljän muuttujan suhteen:

- Liikkuminen kotona
- Ruokailu
- Wc:n käyttö
- Henkilökohtainen hygienia

Mittarin asteikko on 0-6. Mitä suurempi on arvo, sitä suurempi on avun tarve päivittäisissä toiminnoissa. Arvo 0 viittaa itsenäiseen selviytymiseen ja 6 täysin autettavaan.

IADL-mittari on päivittäisten toimintojen arviointimittari, jossa tarkastellaan asiakkaan suoriutumista välineellisistä päivittäisistä toiminnoista. Välineellisiä päivittäisiä toimintoja ovat:

- Aterioiden valmistaminen
- Tavalliset kotityöt
- Raha-asioiden hoito
- Lääkityksestä suoriutuminen
- Puhelimen käyttö
- Ostoksilla käynti
- Kulkuvälineiden käyttö

Mittarin asteikko on 0-21. Mitä suurempi arvo, sitä huonompi on toimintakyky välineellisissä päivittäisissä toiminnoissa.

DRS-mittari on masennuksen arvioinnin mittari. Mittarissa arvioidaan seitsemää masennukseen liittyvää oiretta. Mittarin arvo lasketaan arvioimalla kukin oire viimeisen 3 vuorokauden osalta. DRS-mittari antaa arvon 0 ja 14 väliltä, jossa arvot 0-2 viittaavat normaaliin mielialaan ja arvot 3-14 viittaavat masennusepäilyyn.

MAPLe_5 on hoidon- ja palvelutarvetta kuvaava asteikko. MAPLe mittaria käytetään arvioitaessa palvelutarvetta yhdessä muun tiedon kanssa mm asiakkaan koettu terveys, asiakkaan toivomukset, aiempien sairaalahoitojen määrä ja läheisten tarpeet. Mittarin asteikko on 0-5. Mitä suurempi on arvo, sitä suurempi on palvelutarve. Arvo 5 viittaa erittäin suureen palvelutarpeeseen.

MAPLe Risk CAP-mittari on laitoshoitoon joutumisen uhkan arviointiin käytettävä mittari. Mittari koostuu kahdeksasta osa-alueesta:

- Aikaisempi pitkäaikaishoito
- Ulkoilee kerran viikossa tai harvemmin
- Virtsanpidätyskyvytön vähintään toisinaan
- Neurologinen diagnoosi
- Toimintakyky on huonontunut viimeisen 90 vrk:n aikana
- Yksi tai useampi ensimmäiseksihuonontuvista päivittäisistä toiminnoista (pukeutuminen, henkilökohtainen hygienia,, kylpeminen)
- Äkillinen tai uusi tilanne/muutos henkisissä toiminnoissa
- Aterioiden valmistamista ja ostoksilla käyntiä ei tapahtunut viimeisen 7 päivän jakson aikana

Mikäli neljä tai useampi näistä ilmenee, on suhteellisen korkea riski joutua laitoshoitoon seuraavan kolmen kuukauden aikana. Mittarin asteikko on 0-1.

CHESS -mittari arvioi terveydentilan vakautta. Mittari kuvaa terveydentilan vakautta kuusiportaisella asteikolla 0-5; mitä suurempi arvo , sitä epävakampi terveydentila.

Mittarissa huomioidaan:

- Oireiden esiintyminen esim oksentelu, hengen ahdistus, turvotus, tahaton painon lasku jne
- Päätöksentekokyvyn huononeminen, päivittäisten toimintojen suorituskyvyn huononeminen
- Elinennuste 6 kk tai vähemmän

MMSE (Mini-Mental State Examination)

MMSE on muistin ja tiedon käsittelykyvyn arviointiin käytettävä mittari. Testisarjassa kartoitetaan vastaajan orientaatiota aikaan ja paikkaan, tarkkaavaisuutta ja keskittymiskykyä, nimeämistä, välitöntä ja viivästettyä mieleen palauttamista sekä toiminnanohjausta ja hahmottamista. Testi antaa tuloksen 0 ja 30 väliltä, jossa 0-10 pistettä viittaa vaikeaan muistisairauteen, 10-18 pistettä keskivaikeaan muistisairauteen, 18-24 pistettä lievään muistisairauteen ja 24-30 pistettä osoittaa normaalia kognitiota. Tarvittaessa asiakas ohjataan tarkempiin muistitutkimuksiin, jossa käytetään CERAD-testiä.

MNA-mittari Mini Nutritional Assessment

MNA on kehitetty yli 65-vuotiaiden ikääntyvien henkilöiden virhe- tai aliravitsemusriskin arviointiin. Mittari koostuu 18 kysymyksestä, joiden lisäksi mitataan tutkittavan paino ja pituus. Mittarin kysymykset jakautuvat kahteen osioon, seulontaan (6 kysymystä) ja arviointiin (12 kysymystä). Mittarin kokonaispistemäärä voi saada arvoja 0 ja 38 väliltä.

Kokonaispistemäärä yli 23,5 viittaa hyvään ravitsemustilaan, pisteet 17-23,5 kasvaneeseen virheravitsemuksen riskiin ja alle 17 pistettä viittaavat virhe- tai aliravitsemukseen.

YLI 50 -VUOTIAIDEN HAKIJOIDEN OMAISHOIDON TUEN PALVELUTARPEEN MÄÄRITYKSESSÄ APUNA KÄYTETTÄVIEN TOIMINTAKYKYMITTAREIDEN ARVOJEN MÄÄRITYKSET ERI HOITOISUUSRYHMISSÄ:

I Hoitoisuusryhmä

- CPS ≥ 4 kognition keskivaikea - vaikea heikkeneminen ja ADLH ≥ 5 fyysinen ja / taitoimintakyky (autettava - täysin autettava), IADL > 19
- Maple 5 Erittäin suuri palveluntarve ja /tai
- CAPs / CHES useita riskitekijöitä (laitoshoitoon joutumisen uhka)

II hoitoisuusryhmä

- CPS ≥ 3 (Kognition keskivaikea / vaikea heikkeneminen) ja / tai
- ADLH ≥ 3 (3-4 tarvitsee runsaasti apua päivittäisissä toiminnoissa) mm.- liikkuminen kotona, ruokailu, wc:n käyttö, henkilökohtainen hygienia ja
- IADL > 17 (tarvitsee paljon apua asioiden hoitoon) ja / tai
- MAPLE 4 - 5 (Suuri- Erittäin suuri palvelun tarve ja terveydentila epävakaa) alaluokat ja / tai
- CAPs (laitoshoitoon joutumisen uhka) / CHES (terveyden vakauden asteikko) useita riskitekijöitä

III hoitoisuusryhmä

- CPS ≥ 2 (Kognition lievä / keskivaikea heikkeneminen / päätöksentekokyky) ja / tai ADLH > 1 (tarvitsee rajoitetusti apua päivittäisissä toiminnoissa) mm.- liikkuminen kotona, ruokailu, wc:n käyttö, henkilökohtainen hygienia ja / tai
- IADL > 13 (tarvitsee apua asioiden hoitoon) ja MMSE $\leq 24/30$ heikentynyt päätöksentekokyky tai DRS > 6 (masennuksen arviointi) optimoidusta hoidosta huolimatta + ADLH ja IADL apu ja / tai
- MAPLE 3-5 (Suuri - erittäin suuri palvelun tarve) Maplen alaluokat